

КУЛЬТУРА 10

Лекція #4 а:

УКРАЇНСЬКЕ
МИСТЕЦТВО
XIV - XVII ст.

- ❖ Від занепаду Київської Русі в 1340 по кінець 18-го століття, найважливіше місце в українському малярстві займало церковне малярство.
- ❖ Широко розвинутий іконопис набрав в цих століттях специфічно український стиль, і можна вважати цей період 400 років як вершиною (the peak) розвитку української ікони.

❖ Розвиток писання ікон, в ці століття був спонуканий (enabled) популярністю будови дерев'яних церков, де не було потреби на фрески та мозаїки.

➤ ікона св. Юрій Переможець, з церкви в Станилі, кінець XIV ст.

❖ Дерев'яні стіни,
та розвиток
великих
іконостасів, дав
іконописам
практичний спосіб
малювати.

❖ Ікони писані на
дерев'яні дошці
вкладається в
іконостас.

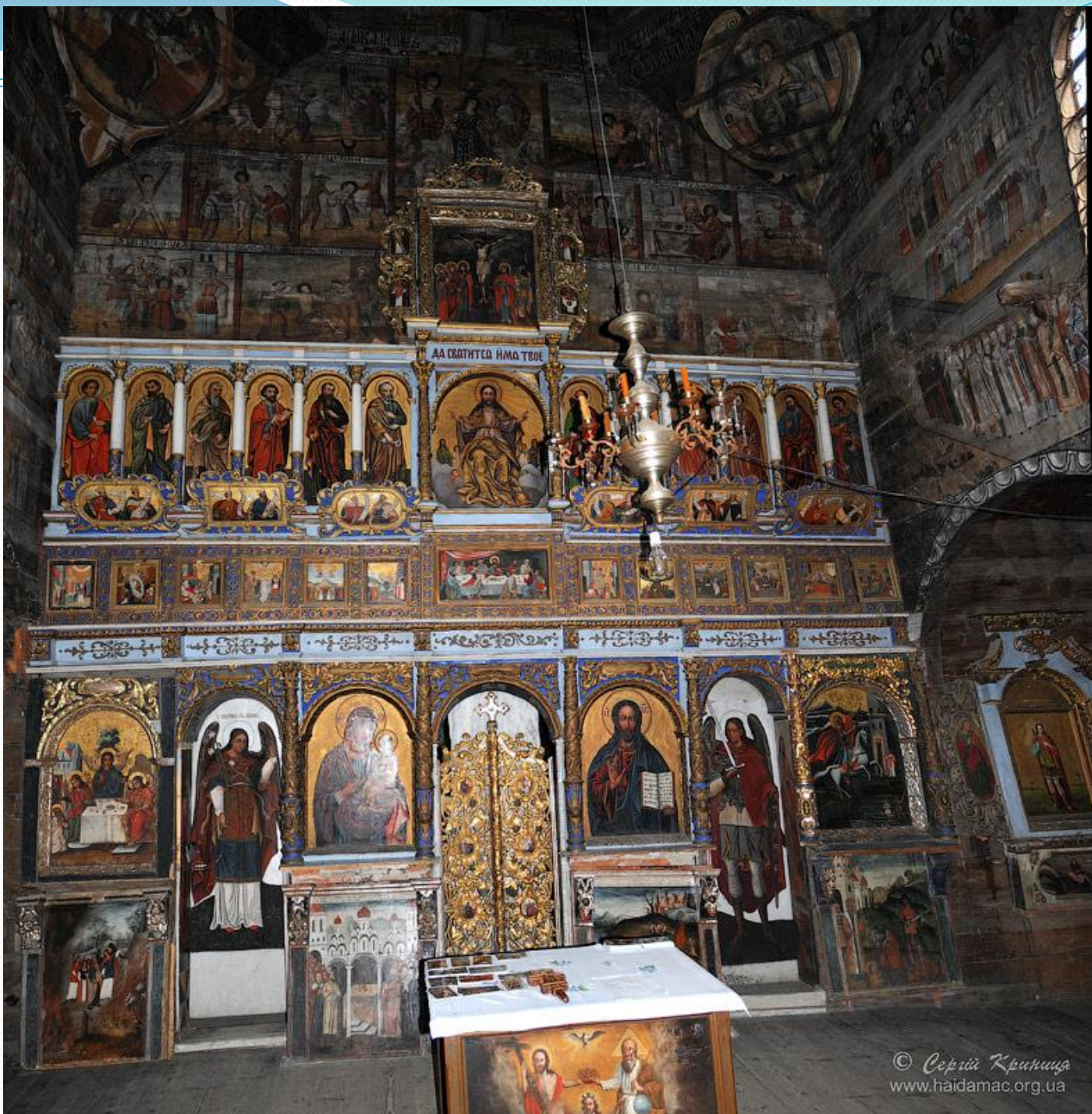
➤ Холмська Богородиця, кінець XIII – початок XIV ст.

❖ Дерев'яні стіни, теж розписані релігійними малюнками, за приписами візантійського стилю.

➤ Церква Святого Духа в с. Потелич, 1502 р.

➤ Церква
святого Юрія
в Дрогобичі,
XVII ст.

- ❖ В Україні, розвинулися таланти майстрів (master) іконописців.
- ❖ Вже з кінцем княжої доби українські іконописи почали відходити від строгого візантійського стилю.
- ❖ На іконах з'являються святі з більш лагідним, людяним виглядом, часто з легким виразом на обличчю.

➤ Икона «Страшный суд»,
1560 с. Мшанець.

❖ Під впливом західньо-європейських стилів (ґотики, романеску, ренесансу, барокко, рококо та класицизму), українські мистці ще більше розвинули іконопис, яктакож прославилися своїми творами по цілій Європі.

➤ Ікона «Христос у потирі».
Середина XVIII ст.

- Ікона «Преображення Христа» с. Яблунив Львівської обл. 1580-ті роки.

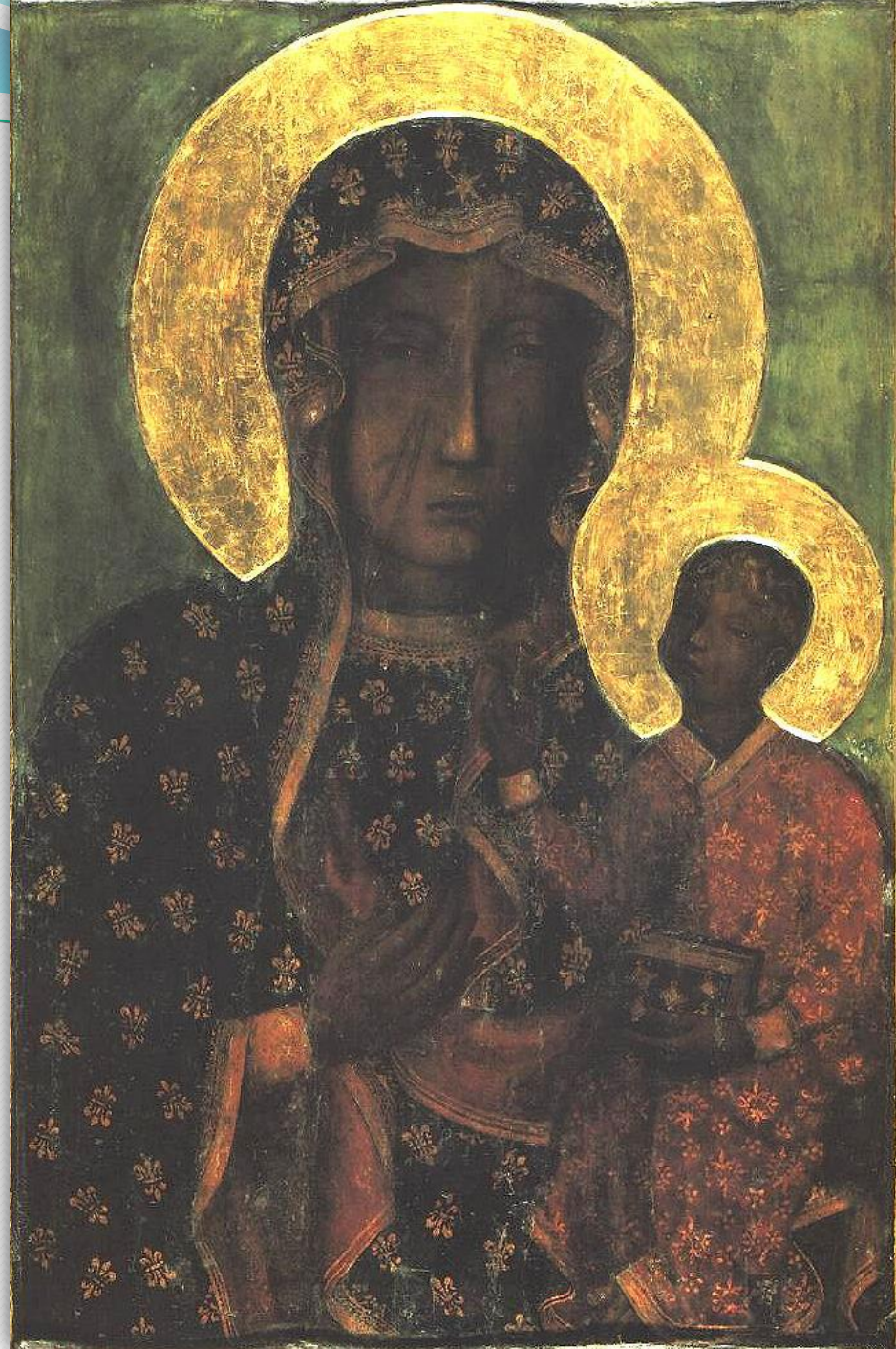
- ❖ Литовські князі, польські королі, московські царі, всі пошукували ікони українських іконописців, або платили українським мистцям щоб розмальовувати їхні храми і палаці.

➤ Ікона
«Король
Ягайло на
колінах
перед
Дівою
Марією».
1418 р.

❖ В інших випадках, ікони забирали під час війни, і так опинилося багато українських ікон в Москві, Кракові, Литві та Білорусі.

➤ Белзська «Чорна Мадонна», XIII ст. (кн. Лев Данилович). Тепер в Ченстохові, Польща.

Впливи Західнього малярства: Готика

- ❖ В добу готичної архітектури (XIII-XV ст.) почалися зміни в малярстві Західньої Європи.
- ❖ Почався нахил до (leaning towards) більш реалістичного зображення постатей і подій, із більш індивідуальними характеристиками, та із обличчям яке показує емоції, знаходився вираз болю і страждання.

❖ Повільно (до кінця XIV ст.) ці ідеї прийнялися і в Україні.

❖ Щоправда, зміни до візантійського стилю дуже помірковані.

➤ Ікона «св. Параскеви П'ятниці», початку XV ст., с. Кульчиці.

- Ікона «Вознесіння», XV ст., с.Підгородці, Львівська обл.

❖ Впливи ґотицького стилю, найбільше виступають (are most prevalent) у церковних фресках створених українськими в Польщі.

➤ Церква святого Онуфрія у Посаді, XV ст.

Впливи Західнього малярства:

Ренесанс

- ❖ У 16-17 ст. збільшуються зв'язки між Україною і Західньою Європою.
- ❖ В цей же час (XV ст.), в Італії зародилася нова доба мистецтва і науки, ренесанс, тобто «відродження.»
- ❖ В українському малярстві, помітні впливи італійських, німецьких та голяндських малярів вже з половини XVI ст.

❖ Залишається широкий вплив візантійської ікони, проте в ній знаходяться елементи італійського ренесансу.

➤ Ікона Успіння Богородиці перемишльського маляра Олексія Горошковича, 1547.

- ❖ Також важне, що українські мистці їдуть вчитися у майстрів та в школах мистецтва Риму, Відня, Парижу, і т. д.
- ❖ Коли поверталися, ці малярі привозили в Україну ідеї індивідуалізму, краси людської форми, милування сучасним земним життям – тобто ренесансу (rebirth).

❖ Вони теж привозять ідеї реалізму і світського (secular) малювання - зокрема портретному живописі.

➤ Стефан Баторій, король Речі Посполитої (1576 - 1586 рр.); Львів, 1576 р.; художник Войцек Стефанович.

❖ На портретах бачимо вплив ідей перспективи, освітлення, точне відтворення анатомії.

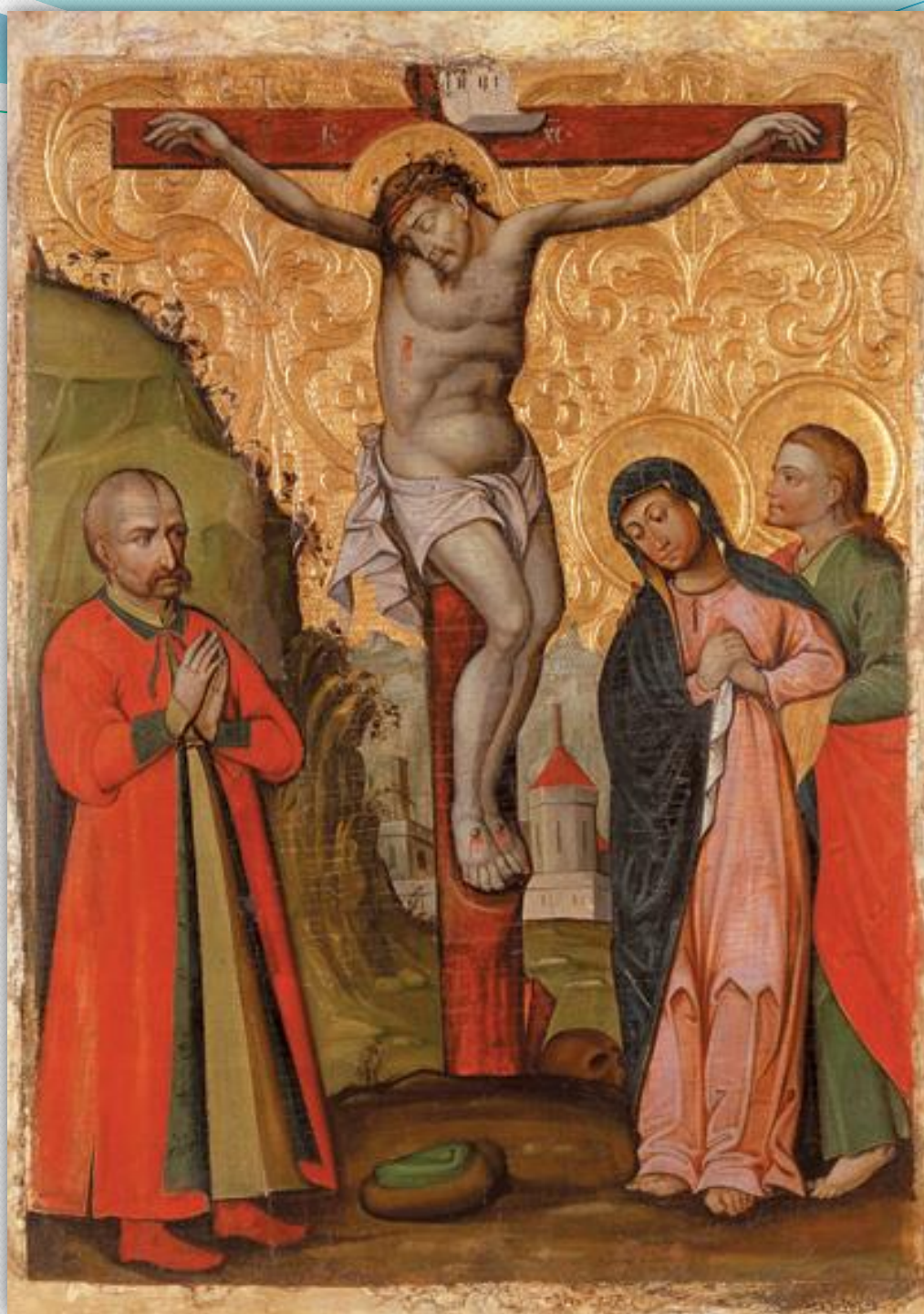
❖ Переважно портрети заможних купців, князів та аристократії.

➤ Портрет Константина Острозького; XVII ст. художник Я.Ф. Сваричевський.

- ❖ Проте, боротьба між стилями візантійським та ренесансом, відбувалася в контексті боротьби за українські права – церковні, людські, культурні.
- ❖ Залишалися канони візантійського живопису та ікон, котрі протиставилися (conflicted) із ідеями ренесансу (які були швидше прийняті католицькою церквою).
- ❖ Все ж таки, більш натуральні людські форми, обличчя, емоції заходять в живопис українців у 16-17 століттях.

- Ікона «Розп'яття з портретом полковника Леонтія Свічки». Полтавщина, кінець XVII ст.

- ❖ До кінця XVI століття, українське мистецтво набрало значної динаміки, і в багатьох містах постали мистецькі осередки (artistic centers) які вчили мистців, особливо в іконописі.
- ❖ Між найважливішими були: Львів, Перемишль, Жовква, і згодом Київ.
- ❖ Всі ці осередки виробили окремий стиль – школу українського малярства.

Вплив Західного малярства: Барокко і Рокко

- ❖ Доба барокко, XVII і XVIII століття, відзначається нахилом до (leaning towards) пишної декорації та повного детального реалізму.
- ❖ Особливо важливим були досяги голландських малярів, (як Рубенс, Вер Мір та Рембрант), яктакож і розвиток олійної фарби.

➤ Гетьман Петро Дорошенко.
Портрет, XVII сторіччя

❖ Тому що Українська козацька держава в той час швидко розвивалася в галузях економії, торгівлі, науки і культури, барокко мало дуже великий вплив на розвиток малярства в Україні.

❖ Високо-освіченна еліта, велика кількість шкіл, та близькі зв'язки з Європою, дозволили українським мистцям стреміти (to pursue) до вершин європейського малярства.

- Портрет лубенського полковника Григорія Михайловича Гамалії, 1790-ті роки.

- ❖ В першу чергу, ікона залишилася як головною формою малярства в добі барокко і рококо.
- ❖ Українська ікона тих часів набрала ще більше людяності (humanity): святі мальовані в оживлених (dynamic) позах; обличчя часто із дуже експресивним виразом; драматичні жест рук; закоханість у кольорах; різноманітні відтіні (shadow play); контраст світла і тіні; перспектива (forced perspective).

Україна. Архангел Гавриїл, 18 ст.

Росія. Одигірія Смоленська, 18 ст.

❖ Розвиток української ікони в добі барокко.

риси обличчя українські

риси обличчя східні

об'ємність фігури

плосинність, складки горизонтальні

півтони і світлотіні, багатство кольорів

прости кольори, без півтонів

анатомічні пропорції дотримані, лик «відкритий», емоційно контактний

деформація постаті, вся ікона «закрита», емоційно відсторонена

- Портрет лубенського полковника Григорія Михайловича Гамалії, 1790-ті роки.

❖ Як і в минулому, досяги європейських мистців, перетворені в Україні у свою унікальну версію барокко, а це козацьке (українське) барокко.

❖ Ми бачимо прояви барокко в портретах XVII і XVIII століть, які переважно зображували гетьманів, козацької старшини, багатих жінок і купців, польської та української шляхти.

- Портрет Миколи Василя Потоцького, 1771 р.; художник Яків Калинович

➤ Портрет Парасковії Сулими, середина XVIII ст.

➤ Портрет Переяславського полковника Семена Сулими, середина XVIII ст.

- ❖ В цей період зросла традиція замовляти на похорони портрети померлих.
- ❖ Також, в церквах часто вивішували портрети своїх опікунів, так званих «ктиторів», тобто тих заможних людей котрі фінансово підтримували церкву, або збудували церкву.
- ❖ Між цими портретами, теж знаходяться портрети єпископів та церковних провідників які розвинули церкви чи школи.

➤ Портрет Димитрія
Ростовського - Данила
Туптала пол. XVIII ст.

